

Govor Andrije Štampara kao predsjednika prve Svjetske zdravstvene skupštine

Gospođe i gospodo delegati!

Prije svega želio bih se zahvaliti na počasti i povjerenju, koje ste mi iskazali ovim izborom. Mislim da to s pravom tumačim kao znak priznanja za moje napore, koje sam ulagao na području međunarodnog zdravlja u posljednje dvije godine kao predsjednik Interimne komisije.

Ovo je trenutak, da se sjetimo svih onih, koji su tako mnogo pridonijeli osnivanju Svjetske zdravstvene organizacije pa tako i sazivu ove Skupštine. Na Konferenciji u San Franciscu podnijeli su delegati Kine i Brazila prijedlog za osnivanje međunarodne zdravstvene organizacije, koja bi obuhvatila sve, što je do tad postojalo na području međunarodnog zdravlja. Moramo im biti zahvalni, što su tu zdravu ideju predložili u pravi trenutak, kada su se tolike narodnosti svijeta sakupile, da razviju međunarodne odnose i unaprijede i organiziraju svjetski mir.

Ekonomski i socijalni savjet prihvatio je njihov prijedlog i u veljači 1946. donio odluku, da se sazove jedna Međunarodna zdravstvena konferencija sa svrhom, da provede u život prijedloge, koji su učinjeni u San Franciscu. U našim mislima trebamo zahvaliti i članovima Pripremnog odbora, koji se sastao u Parizu u proljeću 1946, kako bi pripremio potrebni materijal za Međunarodnu svjetsku konferenciju. Uspjeh njihova posla je uvelike zasluga dobrog vođenja njihovih sastanaka, kojima je predsjedao naš uvaženi prijatelj profesor Rene Sand, poznat širom svijeta po svojim progresivnim idejama na zdravstvenom polju.

Na Međunarodnoj zdravstvenoj konferenciji, koja se sastala u New Yorku u lipnju 1946, jednodušno je izabran predsjednikom dr. Thomas Parran, istaknuti predstavnik javnog zdravstva i bivši šef zdravstvene službe Sjedinjenih Američkih Država. Međutim, svi početni naponi ne bi bili doveli do sadašnjeg uspjeha, da nije bilo rada Interimne komisije, čiji su članovi uložili sve svoje snage, da bdiju nad povjerenim interesima Organizacije.

Sjećajući se onih, koji su zaslužni za današnji uspjeh, ne smijemo zaboraviti međunarodne zdravstvene organizacije, koje su u posljednjih nekoliko desetljeća utrle put za ostvarenje ideja, za koje se danas borimo. Ti pripremni radovi su trajali gotovo stotinu godina i doveli od pojedinačnih međunarodnih konferencija do osnivanja permanentnih međunarodnih ustanova i organizacija, među kojima bih želio naročito istaći Međunarodni ured za javno zdravstvo u Parizu, Panamerički sanitarni ured i Zdravstvenu organizaciju Lige naroda. Te su ustanove započele opsežnom međunarodnom suradnjom u zdravstvenim pitanjima i mnogim prilikama širile progresivne ideje u vezi s brigom za narodno zdravlje. Počevši sa zaštitnim mjerama protiv teških epidemijskih bolesti, koje su se širile iz jedne zemlje u drugu, te su se ustanove počele postepeno baviti problemima očuvanja samog zdravlja. U tom su se naročito istakli Panamerički sanitarni ured i Zdravstvena organizacija lige naroda.

Nažalost, ti rani naponi nisu bili dovoljno dinamični, da privuku pažnju, koju su zaslužili s obzirom na ideje, koje su ih inspirirale. Ipak je taj pozitivniji pristup zdravstvenim problemima urodio trajnim rezultatima, kao što su izmjena misli i iskustava među narodima, širenje novih ideja u medicini i postupno priznanje socijalnih i ekonomskih aspekata u medicini kao glavnih točaka u nacionalnim zdravstvenim programima mnogih zdravstvenih organizacija. Htio bih posebno istaknuti vrlo važne djelatnosti Zdravstvene organizacije Lige naroda, koje su s međunarodnog stajališta težile rješavanju problema, kao što su stanovanje, terenska primjena medicinske znanosti, izobrazba liječnika i drugog osoblja, koje radi na sanitarnoj zaštiti – drugim riječima, koje su težile da se socijalne bolesti i ostala masovna oboljenja rješavaju na znanstveni način.

Ima, dakako, i mnogih drugih ustanova međunarodnog karaktera osnovanih na temelju ugovora između pojedinih vlada ili na temelju ugovora među ekspertima, kao što su na primjer znanstveni kongresi, koji se sazivaju, da se rasprave neka specifična pitanja, ili udruženja Crvenog križa, ili pak specijalna udruženja sa određenim zadacima međunarodnog karaktera, pa zatim velike Fondacije koje daju sredstva za unapređenje međunarodnog duha u medicini. Međutim, oduzelo bi mi previše vremena, da nabrojim u detalje sve njihove zasluge, ali ipak ih se trebamo sjetiti zbog njihovih velikih usluga čovječanstvu i zato ih spominjem kao pomagače i preteče u zadacima, koji stoje pred nama.

Od izabranog predsjednika ovako istaknutog i važnog skupa moglo bi se očekivati da iznese svoje poglede o glavnim točkama, koje će se raspravljati. To bi se mnogim delegatima moglo činiti korisnim. Mislim, međutim, da u našem slučaju to nije potrebno, budući da se ja nalazim među specijalistima, koji su godinama radili na problemima javnog zdravstva i koji su u mnogo slučajeva postigli velike rezultate i na području nacionalnog i na području internacionalnog javnog zdravstva. Osim toga je i u našem Ustavu, a specijalno u njegovom uvodnom dijelu, iznesena srž svega onoga što je u posljednjih 100-200 godina zaokupljalo najveće duhove na području zdravlja i graničnih područja. Mislim da možemo biti ponosni da je preko 60 delegata iz raznih zemalja zaključilo u New Yorku 1946. godine, da naš Ustav treba sadržavati upravo te ideje i dostignuća.

Usprkos svemu tome ipak bih želio reći nekoliko riječi o onom što ovom prilikom osjećam, a što je rezultat mnogogodišnjeg iskustva na području javnog zdravstva u raznim zemljama. U posljednjih 25 godina svoga rada i suradnje na polju međunarodnog zdravlja došao sam do čvrstog uvjerenja, da se veliki rezultati u našim nastojanjima za proširenje i bolje zdravlje mogu postići izmjenom misli i iskustava. Znanost nas je naučila, kako da osiguramo zdravlje za svakoga, ali rezultati znanstvenih istraživanja ne mogu postati realnost i zaživiti, ako se postojeći odnosi među narodima ekonomske, socijalne i drugih vrsta ne unaprijede. Na svojim brojnim putovanjima po cijelom svijetu shvatio sam, da mi jedan od drugoga možemo toliko toga naučiti. Mi ne možemo, to je jasno, prići rješenju zdravstvenih problema u svim zemljama na isti način. Svaka zemlja ima svoje osobitosti te se ono, što je dobro za jednu ne može primijeniti na drugu. Ali postoji jedna osnovna istina koja se odnosi na sve, a to je, da svaki čovjek ima pravo na zdravlje. Upravi li naša Organizacija svoje djelatnosti u tom smjeru, njezina će nastojanja biti sigurno okrunjena trajnim dostignućima.

Bolest nije posljedica samo fizičkih i bioloških faktora. U pitanjima zdravlja sve veću ulogu igraju ekonomski i socijalni faktori, i ti se problemi trebaju rješavati ne samo s tehničkog već isto tako i sa sociološkog stajališta. Iako je medicina stara preko 5.000 godina, a moderna znanost oko 150 godina, ta je ideja unapredovala tek u posljednjih 50 godina. Zdravlje treba biti faktor stvaranja boljeg i sretnijeg života. Budući da je zdravlje osnovno pravo svakog ljudskog bića, zajednica je dužna da osigurati ljudima što potpuniju zdravstvenu zaštitu. Prema tome, uvod u naš Ustav predstavlja veliku pobjedu, jer sadržava ispravnu koncepciju javnog zdravstva i baca svjetlo, koje će nas voditi na dugačkom i teškom putu, koji je pred nama.

Medicinska znanost treba prihvatiti pozitivan a ne obrambeni stav. Svjetsku zdravstvenu organizaciju očekuju veliki zadaci na tom području. Njezini će uspjesi u budućnosti uvelike ovisiti o sposobnosti, kojom će te ideje provesti u praksi. Jasno je, da Svjetska zdravstvena organizacija ne može biti zdravstvena organizacija, koja postoji iznad nacionalnih zdravstvenih organizacija, ali izmjenom ideja, ispravnim stavom i širenjem iskustva može se u tom pogledu mnogo učiniti. Ako Svjetska zdravstvena organizacija zauzme negativan stav, a to je stav obrane od određenih oboljenja međunarodnog značenja, a ne pristupi zdravstvenim problemima kao problemima od svjetskog značenja, ona će već od početka doživljavati neuspjehe i mi ćemo pomalo izgubiti vjeru, koju svi sada u nju imamo.

U provođenju ideja, koje sam dotaknuo, neke su zemlje već postigle velike uspjehe. Zbog toga je to lakše za Svjetsku zdravstvenu organizaciju, da se okoristi tim iskustvom. Imajući na umu tu misao mi trebamo ohrabriti i pridobiti na suradnju i liječnike i zdravstvene znanstvene radnike. U prošlosti su najprogresivnije misli u javnom zdravstvu često zastupali oni, koji nisu bili liječnici, dok su liječnici stajali po strani u neprijateljskom stavu. To se ne smije dogoditi u budućnosti.

Pred Svjetskom zdravstvenom organizacijom pojavljuje se još jedan zadatak – njezin doprinos razvoju jednog novog tipa liječnika i specijaliziranog zdravstvenog radnika, koji će svoje usluge pružiti onima s oštećenim zdravljem i pri tom biti svjestan, da je to samo dio dužnosti i rada modernog javnozdravstvenog radnika. Cilj treba biti, da se pridonese sve što je moguće ostvarenju zdravlja za svakoga, u najširem smislu te riječi. Ako krenemo tim putem, Svjetska zdravstvena organizacija će postati snažan pionir svjetskog mira i razumijevanja među narodima. U našim početnim radovima mi smo primijenili te principe, ali ih u idućim godinama moramo još dublje ugraditi u naše temelje i osigurati, da riječi našeg Ustava postanu djela.

Ovaj govor održao je Andrija Štampar 25. lipnja 1948. kad je na zasjedanju Prve skupštine Svjetske zdravstvene organizacije izabran za predsjednika te skupštine. Potpuni tekst govora štampan je tek 1966. godine u: Mirko Dražen Grmek, Ur. U borbi za narodno zdravlje. Izabrani članci Andrije Štampara, Izdavački zavod Jugoslavenske akademije, Zagreb, 1966.